

STAATSHOFNAR

Fred Spijkers: een schizofrene gek, zoals de militaire en politieke top wil doen geloven, of een getarte klokkenluider?

EEN KWESTIE VAN EER

ÉÉN MAN TEGEN HET LEGER: DE LEUGENS, HET GEVECHT EN DE GENOEGDOENING DIE NIET KWAM

Een mijnexplosie verwoestte twintig jaar geleden het leven van Fred Spijkers (58). De bedrijfsmaatschappelijk werker in dienst van Defensie moest nabestaanden voorliegen, weigerde en werd ontslagen. De zaak-Spijkers is ongetwijfeld de meest tragische en slepende procedure tegen De Staat. De klokkenluider stelde mistanden aan de kaak en won, maar strijdt nog altijd voor volledige rehabilitatie. SQ legt met deels geheime documenten de liegcultuur en misdrijven bloot. 'Bij Defensie worden nog steeds machtsspelletjes gespeeld.'

TEKST ALEXANDER NIJEBOER FOTOGRAFIE ANNE REINKE

I. De strijd van een Hofnar

De kleine, gedrongen man kan nog lachen. 'Staatshofnar' heeft hij spottend op zijn visitekaartje gezet. Het is een hartelijke, maar bittere lach.

Jarenlang werd Spijkers door de militaire en politieke top belachelijk gemaakt, door erkende artsen onterecht voor gek verklaard. Spijkers zou fictie en werkelijkheid niet meer van elkaar kunnen onderscheiden, lijden aan paranoia en schizofrenie. De diagnose kwam het ministerie van Defensie jarenlang goed van pas als wapen in het juridische gevecht met Spijkers. Vandaar zijn geuzennaam, Staatshofnar.

Toen Spijkers twintig jaar geleden noodgedwongen zijn strijd begon, werd hij door Defensie afgeschilderd als een gek, maar de redactie van het *NOS Journaal*, diverse dagbladen, actualiteitenprogramma's als *NOVA*, *Netwerk* en *Reporter* (KRO) en vakbond FNV namen de Staatshofnar wel serieus.

Vakbondsvoorzitter Lodewijk de Waal steunt Spijkers al jaren en vroeg hem enkele jaren geleden de 'meldlijn klokkenluiders' officieel te openen. 'Spijkers heeft een ongelooflijk groot rechtvaardigheidsgevoel', zegt hij. 'Hij is in zijn gevecht met de overheid tegen enorme muren opgelopen, maar de tegenstand heeft

hem door de jaren heen steeds vasthoudender gemaakt.' De Waal ziet het voortdurende gevecht en de inspanningen van Spijkers met lede ogen aan. 'Het conflict heeft zijn leven volkomen ontwricht en kapotgemaakt', zegt hij. 'Soms denk ik: is dit het allemaal wel waard, Fred?'

Spijkers ijsbeert door de huiskamer van het Culemborgse driekamerappartement waar hij met zijn puberzoon en tienerdochter woont. Hij bewaart zijn materiaal op papier én digitaal. En niet alleen in zijn huis, maar ook op andere locaties bij vertrouwelingen – veilig voor nieuwsgierigen. Overal stapels dossiers en computers. De woonkamer is te klein voor de enorme stapels correspondentie met advocaten, politici, medici, mensenrechtenorganisaties en de Defensie-top – het tastbare bewijs van twintig jaar strijd tegen de overheid.

De ellende begint voor Fred Spijkers in het jaar 1984. Als bedrijfsmaatschappelijk werker in dienst van de krijgsmacht, wordt hij naar Marjolein Ovaa – een politieagente en moeder van twee kinderen – gestuurd. Haar man Rob Ovaa was als mijnexpert in dienst bij Defensie en niet lang daarvoor omgekomen toen een mijn in zijn handen explodeerde.

Spijkers moet de weduwe duidelijk maken dat de explosie is ontstaan door nalatigheid van de expert en dat Defensie geen schuld aan het incident heeft. De bedrijfsmaatschappelijkwerker vermoedt

dan al dat de lezing van Defensie in strijd is met de waarheid. Een jaar eerder komen in 't Harde zeven dienstplichtige militairen om als in de kazerne een mijn van hetzelfde type ontploft. Spijkers was destijds belast met het afbouwen van het contact tussen de Militaire Sociale Dienst en de nabestaanden van de militairen.

De rit van zijn standplaats Den Helder naar Zandvoort, de woonplaats van de weduwe, herinnert hij zich nog als de dag van gisteren. 'Het was een hel. Ik heb ieder kilometerpaaltje, elke boom en koe gezien. Wat moest ik doen? Ik wilde niet gaan. Niet liegen.'

Voordat hij de weduwe bezocht, ging hij langs bij het politiebureau van Zandvoort om informatie over het gezin in te winnen.

'Ik heb nooit de intentie gehad om tegen de weduwe te zeggen dat het ongeluk de schuld van haar man was', zegt Spijkers nu. 'Ik vertelde wat ik moest vertellen, maar deed dat hoofdschuddend. De vrouw begreep mijn signalen en vroeg: "U bent gestuurd, maar u staat niet achter deze boodschap?"'

Spijkers start op eigen houtje een onderzoek naar de toedracht van de fatale mijnexplosies. Al snel blijkt dat Defensie de schuld afschuift: de mijnen in kwestie – bij beide ongelukken mijnen van het type AP-23 – werden al in 1970 verboden.

Toentertijd onderzocht de Munitie Onderzoekingsdienst (MOD) van Defensie de mijnen na een ongeluk in Culemborg en concludeerde dat de explosieven ondeugdelijk waren.

De incidenten lijken ingrediënten voor een fantastische spionageroman met de overheid in de hoofdrol van de kwade genius

Ondanks het verbod houdt Defensie de AP-23-mijnen nog zeker veertien jaar op voorraad, naar verluidt om de goede relatie met de Nederlandse producent Eurometaal niet op het spel te zetten.

Spijkers' chef, Directeur-Generaal Bunnik, initieert een onderzoek naar Spijkers. Op basis van de Inlichtingen- en Veiligheidswet kijkt de toenmalige Marine Inlichtingen Dienst (Marid) of Spijkers voor spionage kan worden aangepakt. Het onderzoek levert niet de feiten op waardoor hij als 'staatsvijand' kan worden aangemerkt.

Als het onderzoek van de Marid op niets uitloopt, neemt de toenmalige inlichtingendienst van de landmacht (Lamid) het onderzoek over en constateert dat Spijkers 'loslippig' is geweest.

'Alhoewel betrokkene een spreekverbod heeft in deze zaak, komt hij vrij snel met de gegevens zoals aangegeven in de bijlage. In hoeverre het e.e.a. waar is, kan niet worden nagegaan', vermeldt een vertrouwelijke 'legkaart' van de Lamid, gedateerd 13 mei 1986 en voorzien van Spijkers' militaire nummer: 44/86/ZH.

Als advies geeft de inlichtingendienst: 'Bron [verwijzing naar Spijkers, AN.] corrigeren met betrekking tot zijn loslippigheid op een zodanige wijze dat hij als eventueel toekomstige aandrager van info zonodig beschikbaar blijft.'

Als de verklaring van Spijkers over de poging tot doodslag in 1989 klopt, lijkt het erop dat hij eind jaren tachtig niet langer 'beschikbaar' hoefde te blijven.

'Liquidaties kun je ook in Nederland niet uitsluiten', zegt publicist Wil van der Schans van Jansen & Janssen, een Amsterdams onderzoeksbureau, gespecialiseerd in onderzoek naar het functioneren van inlichtingen- en politiediensten. 'Vooral de militaire

inlichtingendiensten hebben de naam paranoïde te zijn.' Van der Schans verwijst daarbij naar het Gladio-netwerk, een samenwerkingsverband tussen leger en inlichtingendiensten dat als verzet moest functioneren, mocht Nederland ooit door de Sovjet-Unie worden bezet.

'Militaire inlichtingendiensten opereren voornamelijk ondergronds en waren vooral tijdens de Koude Oorlog erg actief', zegt de onderzoeker. 'Toentertijd waren de spanningen groot en schimmige operaties zeker niet ondenkbaar'. Het Gladio-netwerk werd formeel in 1994 opgeheven.

Naast het advies vermeldt de legkaart van de Lamid, nu opgegaan in de Militaire Inlichtingen Dienst (MID), de aantekening 'POL/ CRIM KNV Asd'. De code 'POL/ CRIM' impliceert dat Spijkers in 1986 door Defensie als een politiek crimineel werd beschouwd, zeggen hij en zijn advocaten, en dat predikaat is in strijd met het eerste amendement van de grondwet.

De landsadvocaat erkent in een brief van 26 november 2003 aan Spijkers' advocaten Wagenaar en Koeleman de authenticiteit van de kopie van de legkaart, door in te gaan op de notitie 'POL/ CRIM KNV Asd'.

Volgens de landsadvocaat – het Haagse kantoor Pels Rijcken & Droogleever Fortuijn – is de notitie de uitslag van een onderzoek naar de politieke en criminele antecedenten van Spijkers in

Amsterdam (Asd). Hij bleek in geen van de dossiers voor te komen. KNV staat voor 'komt niet voor'.

Spijkers' advocaten nemen geen genoegen met de verklaring en corresponderen zeventien jaar na dato nog steeds met de landsadvocaat. Uit een brief van 11 december 2003: 'Allereerst verbaast het ons in hoge mate dat u maandenlang hebt volgehouden dat het begrip 'politiek crimineel' of 'pol. crim.' in Nederland niet voorkomt. U hebt in dat kader zelfs aangevoerd dat wij niet 'in Sovjet-Rusland' leven. Vele maanden later schrijft u ons plotseling dat de termen toch bestaan. Dit is bepaald niet de eerste maal dat een dergelijke wending plaatsvindt in het dossier.'

Een topfunctionaris bij Defensie, die om privacy-redenen geanonimiseerd is, bevestigt desgevraagd het bestaan van de term 'politiek crimineel': 'Je zou het dossier van Kees Koning [de overleden vredesactivist, AN.] eens moeten zien! Daar vind je precies dezelfde terminologie. En het mijnendossier had een hoge kwalificatie', zegt hij. 'Spijkers was gezien zijn kwalificatie als bedrijfsmaatschappelijk werker eigenlijk niet bevoegd het dossier te kennen en werd daarom door de Lamid intern politiek-crimineel verklaard.'

II. Kafka in Nederland

Twintig jaar procederen heeft een zware wissel getrokken op de gezondheid van Fred Spijkers. Het ene moment oogt hij nog strijdbaar en redeneert hij glashelder, dan weer lijkt hij labiel, prikkelbaar en emotioneel.

DE STILLE STRIJDER

Een beschuldiging van of negatieve uitspraak over de staat kan Spijkers z'n schadeloosstelling van 1,6 miljoen euro kosten.

Ook woont Spijkers met zijn gezin inmiddels om veiligheidsredenen op een recreatiepark. Waarom hij nog steeds doorzet? Zijn kinderen moeten kunnen opgroeien in een rechtvaardige maatschappij, waar de normen en waarden van een democratie gelden en waar niet de 'verzwijgcultuur' van Defensie maatgevend is. Die gedachte houdt hem op de been.

De jarenlange strijd tegen de overheid heeft hem zichtbaar getekend. Zijn psychische en fysieke gezondheid is broos. Hij heeft met zijn gezondheidsklachten leren leven. Het is niet iets van de

laatste jaren. Al op 7 mei 1996 schreef internist dr. W.S. Loos van de Krijgsmacht Hospitaal Organisatie (KHO) in een medische verklaring over de gezondheid van Spijkers: 'Zijn problemen berusten niet op een ziekte of gebrek, maar zijn een maar al te begrijpelijke reactie op volstrekt abnormale omstandigheden, zoals men deze zou denken aan te treffen in romans van Kafka.'

Als Spijkers' onderzoek naar de mijnexplosies Defensie in 1987 een doorn in het oog wordt, speelt zijn werkgever een andere troef uit door hem te ontslaan. Defensie laat Spijkers medisch keuren.

ADVERTENTIE

Uit de keuring blijkt volgens de onderzoekend arts Lankhorst dat Spijkers lijdt aan 'paranoia' en 'schizofrenie'. Het blijkt dé stok om Spijkers te slaan. Defensie laat hem arbeidsongeschikt verklaren en hij belandt in de WAO.

Spijkers vecht de diagnose aan, maar wanneer de Centrale Raad van Beroep in 1997 een einde maakt aan een lange reeks van rechtszaken en het ontslag bekrachtigt, staat Spijkers op straat zonder recht op een uitkering.

Een jaar later schrijft Robert van Voren van Geneva Initiative on Psychiatry – een internationale mensenrechtenorganisatie die zich bezighoudt met politiek misbruik van de psychiatrie – een brandbrief aan de toenmalige minister van Defensie, Joris Voorhoeve. De mensenrechtenorganisatie steunt Spijkers dan al zes jaar.

Volgens de Geneva Initiative on Psychiatry hebben medici in opdracht van het ministerie van Defensie Spijkers onterecht 'voorgek verklaard'. Het is voor het eerst dat Spijkers erkenning krijgt. 'Wij hebben vastgesteld dat door Defensie de psychiatrische rapporten zodanig werden verdraaid,' schrijft Van Voren aan de minister, 'dat een geestelijk gezond persoon werd "veranderd" in een psychiatrische patiënt. Een duidelijk geval van politiek misbruik van de psychiatrie, echter ditmaal niet in de Sovjet-Unie maar in Nederland.'

Een later arbitrageonderzoek van KPMG zou eveneens aantonen dat Spijkers onterecht door Defensie voor gek werd verklaard.

Spijkers leeft sinds 1987 zonder uitkering of inkomen. Zijn vertrouwensarts, dokter Beth uit Driebergen, maakt zich grote zorgen en richtte zich vorig jaar maart met een wanhoopskreet wederom aan Van der Knaap, staatssecretaris van Defensie. 'De heer Spijkers is sinds 29 november 2002 gedwongen met zijn kinderen onder deplorabele omstandigheden te leven', schrijft de arts.

Nog steeds wordt Spijkers volgens de brief van dokter Beth ten onrechte afgeschilderd als een psychiatrisch patiënt en blijven de medische dossiers die in het bezit zijn van de overheid de klokkenluiders achtervolgen.

In de brief, gedateerd 15 maart 2003, laakt de arts de opstelling van het ministerie en de rol van de landsadvocaat. 'Naar mijn oordeel heeft het er op zijn minst ernstig de schijn van dat de heer Spijkers op ontoelaatbare wijze onder druk

wordt gezet om betrokkene [Spijkers, AN.] stappen te laten ondernemen die uitgelegd kunnen worden als contractbreuk. Dit is domweg een voortzetting van de terreur van de afgelopen jaren.'

III. Politiek crimineel, maar mét lintje

Twee jaar geleden leek het erop dat aan zijn strijd tegen zijn voormalige werkgever Defensie na achttien jaar een einde was gekomen. De toenmalige Nationale Ombudsman, Oosting, had in het conflict bemiddeld en onderzoekers van accountantsbureau KPMG onderzochten de dossiers. De conclusie van het KPMG-rapport is vernietigend over de handelwijze van Defensie. De Defensie-top bekende ruiterslijk schuld. Staatssecretaris van Defensie Van der Knaap schrijft op 29 november 2002 een brief aan Spijkers. Hij verexcuseert zich voor het gedrag van zijn ministerie dat 'op tal van fronten niet behoorlijk is geweest'.

'Inmiddels zijn de onderzoekers van KPMG tot de niet mis te verstane conclusie gekomen dat medewerkers van Defensie ook jegens u "nalatig en onzorgvuldig" hebben gehandeld,' schrijft de bewindsman, 'dat zij u hebben misleid en dat u materiële en immateriële schade heeft geleden.' De staatssecretaris deelt de conclusies van de onderzoekers: 'Terecht concluderen zij eveneens dat u publiekelijk gerehabiliteerd dient te worden.'

Het einde van een slepende procedure lijkt in zicht. Spijkers tekent een vaststellingsovereenkomst met het ministerie van Defensie. In het document worden afspraken omtrent de rehabilitatie van Spijkers geregeld. De klokkenluiders krijgen op voordracht van het ministerie van Defensie van Hare Majesteit een lintje. Ook verplicht de Defensie-top zich ertoe al het mogelijke in het werk te stellen om alle dossiers te zuiveren. Spijkers ontvangt 1,6 miljoen euro schadevergoeding, daarnaast neemt het ministerie de dokters- en advocatenkosten op zich.

Inkomsten heeft hij niet, maar Spijkers piekert er niet over de schadevergoeding aan te spreken. Het bedrag staat op de bank. 'Ik zou gestoord zijn als ik het zou gebruiken', zegt Spijkers. 'Pas als de overheid het contract volledig is nagekomen, kan ik het uitgeven en proberen met mijn kinderen een nieuw leven op te bouwen. Als ik de overheid erop wijs dat zij het contract niet naleeft, dreigt ze de

De Staat wint niet altijd

Het ministerie van Justitie betaalde vorig jaar ruim 16 miljoen euro ter compensatie aan verdachten die onterecht vastzaten. Ook andere ministeries moeten regelmatig geleden schade vergoeden. De meest opzienbarende zaken, schadevergoedingen en lopende claims van particulieren.

1 Willem Oltmans (2000)

€3.600.000

De journalist procedeerde tien jaar omdat hij sinds de jaren '50 door regeringsfunctionarissen in zijn werk werd belemmerd. Oltmans en advocaat Ellen Pasma zetten door. Ze riepen ambtenaren, ministers en leden van het Koninklijk Huis op als getuige en wonnen uiteindelijk het slepende conflict met de Staat.

2 Fred Spijkers/Marjolein Ovaa (2002)

€1.600.000 p.p.

3 Wilco Viets/Herman du Bios (2002)

+/- €900.000 p.p.

De Twee van Putten zaten 2433 dagen onterecht vast voor een moord en verkrachting in 1994. Slachtoffer was de 23-jarige plaatsgenoot Christel Ambrozius. In 2002 werden de verdachten na een mediaoffensief van Peter R. de Vries schadeloosgesteld.

5 Politieman R. Lancee (1999)

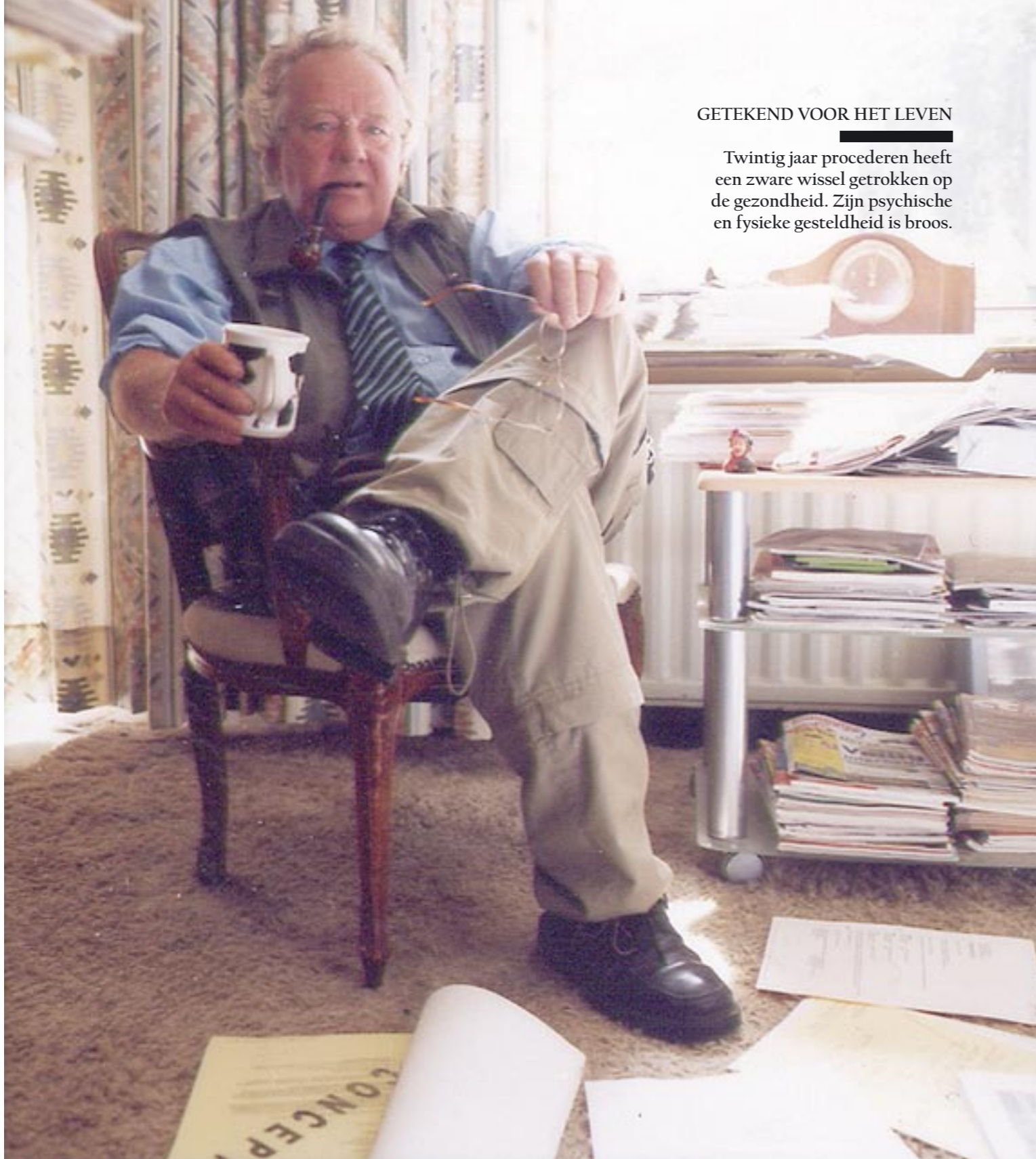
€450.000

Lancee werd in 1996 met veel machtsvertoon gearresteerd op verdenking van incest, maar bleek onschuldig. De voormalig politiechef van Terschelling was in zijn goede naam aangetast en kreeg bijna een half miljoen euro compensatie.

6 André de Vries (2004)

€125.000

André de Vries zat bijna 2,5 jaar ten onrechte vast als verdachte van brandstichting, met de dramatische vuurwerkramp in Enschede tot gevolg.

GETEKEND VOOR HET LEVEN

Twintig jaar procederen heeft een zware wissel getrokken op de gezondheid. Zijn psychische en fysieke gesteldheid is broos.

schadevergoeding terug te vorderen.' Na achttien jaar heeft Spijkers geleerd niet te vroeg te juichen.

De eerste problemen ontstaan al na enkele maanden, bij de aanvraag van een koninklijke onderscheiding. Als het lintje uitblijft, trekt Tweede-Kamerlid Krista van Velzen van de Socialistische Partij (SP) aan de bel en stelt Kamervragen.

Staatssecretaris Van der Knaap antwoordt Van Velzen op 14 februari dat de aanvraag al de deur uit is. Uit navraag van het Kamerlid bij de vaste Kamercommissie voor Defensie blijkt dat

er nog helemaal geen aanvraag is ingediend. De staatssecretaris onderneemt alsnog actie en in december wordt klokkenluider Spijkers benoemd tot Ridder in de Orde van Oranje-Nassau.

'Ik ben de enige Nederlander die volgens de Defensie-dossiers nog altijd een politiek crimineel is maar wel met een koninklijke onderscheiding rondloopt', zegt Spijkers cynisch.

De onderscheiding is dan wel binnen, Spijkers wacht nog steeds op de afgesproken administratieve rectificatie van zijn dossiers. Een team van Deloitte & Touche Enterprise Risk Services heeft in

opdracht van Defensie een onderzoek ingesteld. Wie weet hoe lang dat dan weer gaat duren, vraagt Spijkers zich af. 'De ambtelijke top frustrereert bewust mijn recht op rectificatie.'

IV. De grote doofpot

Spijkers is op zijn hoede. Bij de voordeur staat een camera om ongenode gasten te registreren. 'Dit jaar werd er al drie keer ingebroken,' zegt hij bij de eerste afspraak in maart van dit jaar. En vorig jaar nog werd hij 's avonds om tien over acht van zijn fiets gereden door een auto die met hoge snelheid op hem inreed. Verduisterd – zonder koplampen te voeren.

Op 16 februari 2003 deed Spijkers aangifte bij de politie in Culemborg. In het proces-verbaal onder nummer PL083F/03-026380, schrijft de verbalisant: 'Aangever is van mening dat deze poging tot doodslag het gevolg is van een jarenlang conflict met het Departement van Defensie.' Ondanks de ernst van het mogelijke misdrijf en verschillende pogingen om informatie over de voortgang van het onderzoek te krijgen, heeft Spijkers nooit meer iets van de politie mogen vernemen.

Voorlichter José Albers van het politiekorps Gelderland-Zuid wil bij navraag de aangifte niet bevestigen of ingaan op de inhoud. Ook wil ze niet zeggen of de politie de aanrijding onderzoekt.

In het proces-verbaal van vorig jaar laat Spijkers een gedetailleerde verklaring opnemen over een eerdere poging tot doodslag. Volgens de verklaring wordt hij op 18 juni 1989 om 15.00 uur op de parkeerplaats van McDonald's in Huis ter Heide onder vuur genomen.

Uit de transcriptie van het proces-verbaal: 'Bij fotoherkenning dader (schutter) werkzaam bij een van de veiligheidsdiensten. Dader heeft bekend. Zaak in de doofpot.'

De passage over een eerdere aanslag is saillant: 'Indien de politie onderzoek had verricht en tot de conclusie zou zijn gekomen dat de verklaring onzinnig was, waarom is Spijkers dan nooit vervolgd voor het doen van valse aangifte?'

Woordvoerder Thomas Aling van de politie Utrecht zegt dat de dossiers van het schietincident uit 1989 bij de fusie van Rijks- en gemeentepolitie in de jaren negentig mogelijk

zijn zoekgeraakt. Een inmiddels gepensioneerd politieagent van het bureau Zeist kan zich de schietpartij nog vaag herinneren, maar dacht dat 'het om een schietpartij ging tussen kampers'.

Spijkers' antwoord op de vraag of de aanrijding ook een gewoon verkeersongeval kon zijn, is een gulle lach. Wil Defensie dat hij zich koest houdt? Een lange stilte.

Hij past wel op met beschuldigingen of negatieve uitspraken. Een *slip of the tongue* kan hem gemakkelijk zijn schadeloosstelling van 1,6 miljoen euro kosten, die hij in 2002 kreeg. Dat heeft Spijkers zo afgesproken met de overheid. En gemaakte afspraken komt hij na – hij heeft zo zijn principes.

Nog een bizar voorval. Op 26 maart van dit jaar stuurt de Belastingdienst te Gorinchem hem een brief, met als onderwerp 'fiscale overdenking' en het kenmerk 052368890. Spijkers moet zich melden. Zijn volledige belastingdossier is zoek.

Bij navraag noemt woordvoerder Gera van Wenum van de Belastingdienst het verdwijnen van Spijkers' dossier 'heel onwaarschijnlijk'. Meer informatie mag zij niet geven.

De incidenten lijken ingrediënten voor een fantastische spionageroman met de overheid in de hoofdrol van kwade genius, maar het is niet de eerste keer – zo is al in dit artikel gebleken – dat bij instanties dossiers spoorloos verdwijnen.

'Zo kent een fatsoenlijke burger Nederland niet', zegt vakbondsman De Waal. 'Kijk alleen al naar het grote aantal inbraken in Spijkers' huis. Ik heb hem door de jaren heen met verbijstering gevolgd en aangehoord. Het valt niet te bevatten. Zelfs bij andere klokkenluiders heb ik nog nooit een dergelijke mate van intimidatie gezien.'

V. David en Goliath

'Ik spreek de hoop uit dat u na deze onverkwikkelijke periode nog vele jaren met een positiever aanzien tegemoet zult gaan', had de staatssecretaris hem berouwvol op het hart gedrukt. 'Jaren waarin u niet al uw energie hoeft te steken in het onrecht dat het ministerie van Defensie u heeft aangedaan.'

Van datzelfde ministerie van Defensie hoorde hij de afgelopen twee jaar nagenoeg niets meer, maar Spijkers werkt nog altijd vierentwintig uur per dag aan zijn rehabilitatie. 'Ken-

De leugen regeert

Het dossier-Spijkers bevat een aaneenschakeling van bewijsbare leugens en onjuiste verklaringen van ministers, staatssecretarissen en ambtenaren.

1 Jan Gmelich Meijling (VVD)

FUNCTIE: STAATSSECRETARIS VAN DEFENSIE, 1994-1998

Als staatssecretaris werd Gmelich Meijling namens Defensie ter verantwoording geroepen in de politieke nasleep van de ongelukken met de AP-23-mijnen.

Ombudsman Oosting deed in 1999 onderzoek naar de mijnaffaire en concludeerde dat Gmelich Meijling in de Tweede Kamer heeft geprobeerd de schuld van Defensie te verdoezelen. Hij begint een jaar na zijn aftreden een adviesbureau voor Defensieleveranciers.

De producent van de mijn, het Nederlandse bedrijf Eurometaal, behoorde na zijn aftreden tot een grote (potentiële) klant van het adviesbureau.

De vraag blijft speculatief. Zag de staatssecretaris Eurometaal toen al als een mogelijke klant voor de toekomst? Eurometaal werd door Meijling noch door zijn opvolgers aansprakelijk gesteld voor de levering van de gebrekkige AP-23-mijnen.

(BRON: 'KATHOLIEK NIEUWSBLAD' / HENK RIJKES)

2 Ton Frinking (CDA)

FUNCTIE: STAATSSECRETARIS VAN DEFENSIE, 1989 - 1994

Frinking loog of wist niet beter toen hij verklaarde dat van psychiatrische stigmatisering van Spijkers geen sprake is.

'Het ministerie van Defensie ontkent dat het maatschappelijk werker F. Spijkers krankzinnig heeft laten verklaren om gemakkelijk van hem af te komen,' schrijft *De Volkskrant* op 5 september 1997.

In hetzelfde artikel verklaarde Defensie over Spijkers: 'Die man is paranoïde. De medische feiten van psychiaters bevestigen dat' en 'Die man kan fictie niet van werkelijkheid onderscheiden'.

Spijkers werd ontslagen op basis van een frauduleus medisch rapport. Het Gerechtshof in Den Haag noemde later de 'onderhavige valsheid in geschrifte' van Defensie om Spijkers geestesziek te laten verklaren 'een uitermate kwalijk feit'.

VERVOLG IN KADER OP PAGINA 34

nelijk kan men de ruimhartigheid niet opbrengen fouten echt toe te geven', zegt FNV-voorzitter De Waal over de houding van het ministerie van Defensie.

De valse verklaringen van psychiaters die hem voor gek verklaarden, wil Spijkers vernietigd zien en ook wil hij weten waar zijn uitkerings- en pensioensgelden zijn gebleven.

Wat Defensie in twee jaar tijd kennelijk niet lukte, lukte hem wel. Uitkeringsinstantie UWV bevestigt hem deze zomer dat hij sinds 1 oktober 1993 recht heeft op een SBK-wachtgelduitkering. De ambtenaar van het UWV ondertekent curieus genoeg met 'namens de Staatssecretaris van Defensie'. Curieus, want het UWV valt onder verantwoordelijkheid van het ministerie van Sociale Zaken, maar het impliceert ook dat bij Defensie bekend is dat Spijkers ten onrechte een uitkering wordt onthouden.

Hij is verbijsterd. Vier jaar geleden had hij van de toenmalige staatssecretaris Van Hoof nog een verklaring gekregen dat hij sinds 1 september 1998 geen uitkering ontvangt van of uit hoofde van zijn vroegere werkkring.

Spijkers ontving inderdaad geen cent van het ministerie van Defensie, maar dat dit op ontorechte gronden gebeurde, vermeldt de verklaring niet. Volgens de opgave van het UWV heeft hij nog tot 1 juli 2011 recht op een uitkering.

Ook zijn pensioensvoorziening stopte sinds zijn ontslag abrupt. Correspondentie van het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds (ABP) wijst daarentegen uit dat Spijkers ook daar een wachtgeldregeling 'overeenkomstig het Rijkswachtgeld-besluit 1956' is toegekend.

Later schrijft het ABP Spijkers in een ongedateerde brief dat zijn pensioensdossier is doorgestuurd naar het 'districtskantoor Amsterdam te Diemen'. Vanaf dat moment zijn de dossiers zoek, net als Spijkers dit jaar bij de Belastingdienst te Gorinchem overkwam.

'Per 1 september 1998 bouwt u geen pensioen meer op bij ABP', schrijft het pensioensfonds als Spijkers zijn dossiers opvraagt. 'Helaas moet ik u mededelen dat er geen ander dossier aanwezig is en dat de correspondentie tussen u en ABP in 1996 dan ook ontbreekt.'

'Defensie is en zal hardleers blijven', kopte *Trouw* bij de ontknoping van de zaak-Spijkers in 2002. 'Defensie heeft een cultuur van mis-

standen verzwijgen en toedekken', schrijft het dagblad. Het 'zelf-reinigend vermogen' van het departement uit de afwikkeling van de zaak-Spijkers moet blijken, concludeert *Trouw*.

Twee jaar na dato lijkt de cultuur van misstanden 'verzwijgen en toedekken' nog altijd gemeengoed. Staatssecretaris Van der Knaap schrapte een passage uit een vernietigend rapport van KPMG uit 2002 waarin het ministerie van misdrijven als fraude en misleiding wordt beschuldigd.

'Uit ons onderzoek blijkt dat diverse vertegenwoordigers van het ministerie van Defensie de gehele periode vanaf 14 september 1984 ernstig nalatig en onzorgvuldig jegens mevrouw Ova cum suis en de heer Spijkers hebben gehandeld', concludeert KPMG. De weduwe, Fred Spijkers en hun advocaten zijn volgens de onderzo-

kers 'door vertegenwoordigers van het ministerie van Defensie misleid door hen tijdige, juiste en/ of volledige informatie te onthouden, dan wel bewust onjuiste informatie te verstrekken'.

Ondanks de zware beschuldigingen bleven ambtenaren van het ministerie van Defensie, de Defensietop en de verantwoordelijke politici buiten schot.

Ondertussen zoekt Fred Spijkers naar de dossiers die bij respectabele instanties buiten Defensie zomaar konden verdwijnen, heeft hij zijn advocaten ingeschakeld om naleving van zijn overeenkomst met Van der Knaap af te dwingen en heeft hij een veilig heenkomen gezocht op een recreatiepark ergens in Nederland. Zoals de KPMG-onderzoekers optekenden uit de mond van een Defensie-medewerker: 'David zal nooit Goliath verslaan'. ■

VERVOLG VAN KADER OP PAGINA 33

3 Joris Voorhoeve (VVD)

FUNCTIE: MINISTER VAN DEFENSIE, 1994-1998

Net als Frinking loog Voorhoeve of was hij onjuist geïnformeerd toen hij op 22 augustus 1997 schriftelijk antwoord gaf op kamervragen.

Op de vraag 'Moest Spijkers de weduwe van een verongelukte mijnspecialist meedelen dat haar man zelf schuld had aan dit ongeluk, terwijl uw ministerie zou hebben geweten dat hij daaraan geen schuld had?', antwoordde Voorhoeve: 'Er is mij niet gebleken dat aan de heer Spijkers opdracht is gegeven aan de weduwe Ova mede te delen dat haar man zelf schuld had aan het ongeluk. Navraag bij de door de heer Spijkers in de media genoemde personen geeft geen enkele indicatie voor een andere conclusie.'

Op 9 juli schrijft *NRC*: 'Het ministerie geeft toe Spijkers deze opdracht te hebben gegeven. "Vermoedelijk is dat gebeurd op basis van het proces-verbaal van het marechausseeonderzoek waaruit bleek dat de heer Ova onvoorzichtig gehandeld had", aldus Defensie.'

4 Cees van der Knaap (CDA)

FUNCTIE: STAATSSECRETARIS VAN DEFENSIE, SINDS 2002

De rol van de huidige Defensie-staatssecretaris Cees van der Knaap is al net zo dubieus als die van zijn voorgangers. 'Terecht concluderen zij dat u publiekelijk gerehabiliteerd dient te worden', schrijft de staatssecretaris aan Spijkers.

Van der Knaap beloofde Spijkers bij het tekenen van de vaststellingsovereenkomst een koninklijke onderscheiding. Als de onderscheiding uitblijft en SP-kamerlid Krista van Velzen Kamervragen stelt, meldt Van der Knaap dat de aanvraag al de deur uit is.

Toen de SP-politica navraag deed bij de vaste Kamercommissie voor Defensie, bleek de bewindsman te hebben gelogen en werd in allerijl alsnog een lintje aangevraagd.

In de vaststellingsovereenkomst spreken Spijkers en Van der Knaap af dat de Staat ervoor zal zorgdragen dat eventuele negatieve informatie over Spijkers uit de archieven wordt verwijderd. Twee jaar na het tekenen van de overeenkomst is Spijkers' naam nog steeds niet gezuiverd en hult het ministerie zich in stilzwijgen.

Naschrift:

UIT HET OOGPUNT VAN JOURNALISTIEKE ZORG-VULDIGHEID HEEFT DE AUTEUR HET MINISTERIE VAN DEFENSIE MEERDERE MALEN OM EEN REACTIE GEVRAAGD. WOORDVOERDER SASCHA LOUWHOFF LIET NAMENS HET MINISTERIE WETEN AF TE ZIEN VAN EEN REACTIE. 'HET DOSSIER-SPIJKERS IS GESLOTEN.'

ADVERTENTIE